

Bosch

PARADE

MEERJARENPLAN 2025-2028

DE BRIL VAN JHERONIMUS BOSCH

Waar begin je in godsnaam om de wereld van nu in een beeld te vatten? Bij groeiende afvalbergen? Instortende ijsbergen? Bij trollenlegers, virusplagen of drone-zwermen en data-zeeën? Bij velden bezaaid met landmijnen of zonnepanelen? Bij geestige memes en bizarre complottheorieën? Bij leegstaande kerken terwijl supersterren in stadions als halfgoden worden vereerd? Experimenteer je met innovatieve materialen, of showcase je nieuwe technologieën? Zoom je in op een bizar detail of zweer je bij een panoramisch overzicht? Hoe raak je de hedendaagse kijker en laveer je als kunstenaars voorbij clichés of doemporno?

Je kan er alleen maar van dromen hoe een visionaire kunstenaar als Jheronimus Bosch, meester in het verbeelden van de gelaagdheid en complexiteit van de wereld, in dit tijdperk zou hebben gestaan.

Dát is precies wat Bosch Parade doet: het nodigt kunstenaars uit om de Jheronimus Bosch in zichzelf te zoeken, zich door zijn visie, technieken en wereldbeelden te laten besmetten en met die bril op de wereld van vandaag te dromen en te verbeelden.

Wie voor een schilderij van Bosch staat, betreedt werelden die verwarrend en raadselachtig zijn en tegelijkertijd herkenbaar. Aarde, hemel en hel hebben hun vaste ordening verloren. Sommige mensen zijn half dier geworden, of half plant. Vreemde gebouwen lijken uit het landschap te zijn gegroeid. Aan de horizon brandt een stad. Bizarre mombakkesen, onheilspellende landschappen, heiligen, veel duivels en rook, maar ook bruiloften, hooiwagens en het ordinaire leven van alledag. Het goede is er, althans voor de kijker van vandaag, niet altijd makkelijk van het kwade te scheiden. En het is moeilijk te zeggen wie de dwazen zijn en wie de verstandigen.

De mysterieuze, fantastische werelden van Jheronimus Bosch blijven mensen van alle tijden fascineren. Als een diamant waar het licht telkens net op een andere manier doorheen schijnt. Zien wij misschien symbolen die Bosch' tijdgenoten niet zagen? Kunnen er betekenissen zijn, die zelfs Bosch zijn ontgaan? Kan een schilderij met de blik van een andere tijd, nieuwe betekenissen, nieuwe symbolen krijgen? En kan de symboliek, de gekte en het mysterie op Bosch' schilderijen ons uitnodigen nieuwe lagen van betekenis en symboliek in onze wereld te ontdekken?

Met die nieuwsgierigheid gaan we aan de slag met onze community van cultuurmakers en kunstenaars om samen een parade te laten varen waarvan publiek en zelfs Bosch zou zeggen: hoe krijgen ze dat bedacht.

SAMENVATTING BOSCH PARADE 2025-2028

Bosch Parade is de drijvende parade in de geest van Jheronimus Bosch (1450-1516) te 's-Hertogenbosch. Voor de hedendaagse kunstmanifestatie op en om het water creëren kunstenaars uit alle disciplines nieuw werk om mensen te verwonderen, te raken en te verbinden, zoals Bosch dat 500 jaar geleden deed en nog steeds doet. Onze impact op de samenleving is dat al onze deelnemers, makers en bezoekers als 'hedendaagse Jheronimussen' naar de wereld leren kijken, waardoor deze iets eigenzinniger en socialer wordt. Dat gebeurt doordat ze geconfronteerd worden met eigenzinnige en gebalde beeldverhalen die je zin doen krijgen om aan het normale en alledaagse te ontsnappen.

Bosch Parade bestaat iedere editie uit 16-20 hedendaagse kunstprojecten, geïnspireerd op een thematiek die centraal staat in het werk van Jheronimus Bosch. Wij dagen makers uit alle disciplines middels een open call uit te reflecteren op de thematiek van de editie, en hun werken te realiseren met onze community. Vanaf 2026 wordt Bosch Parade ieder jaar georganiseerd met 5 uitvoeringen rondom de langste dag in juni. De uitvoeringen worden ondersteund vanuit de 5 weken eerder geopende kunstwerf, ontmoetingsplaats en pop-uprestaurant 'Tuin der Lusten'. Speerpunten voor 2025-2028 zijn:

1. Vanaf 2026 jaarlijks een Bosch Parade organiseren met iedere editie een andere, inspirerende curator die de blik van Jheronimus Bosch in het hedendaagse plaatst voor een groot publiek.
2. Het versterken van community-projecten in Bosch Parade en de Tuin der Lusten, met een sterke focus op talentontwikkeling van zowel amateurs als professionals.
3. Het doorontwikkelen van professionele kunstproducties uit Bosch Parade die de wereld over kunnen, met de Tuin der Lusten als inspirerende proeftuin voor experimenten en pilots.

Bosch Parade is een professionele organisatie in ontwikkeling en hanteert de Fair Practice Code, Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit & Inclusie. Dit vertaalt zich in een sterke focus op talentontwikkeling binnen de organisatie, de betrokken makers en deelnemende communities. Na 2024 zwaait de 73-jarige Miesjel van Gerwen af als artistiek leider: "tijd voor jongere handen aan het roer!". Huidig zakelijk leider Erik de Jong zal vanaf 2025 als directeur samen met curatoren David Bade ('het mankement als motor', 2026), Imke Ruigrok ('de stereotypen voorbij', 2027) en Matthijs Bosman ('de naakte mens', 2028) de opeenvolgende edities realiseren. Hiertoe worden de beschikbare middelen door ticketing, sponsoring, horecaomzet en coproductie verder uitgebreid. Met de artistieke en organisatorische keuzes zet Bosch Parade in op een langer gaande ontwikkeling om definitief naam te vestigen als (inter-)nationaal gevierde ontwikkelaar van kunst-te-water.

HEDEENDAAGSE REFLECTIE MET JHERONIMUS BOSCH

Jheronimus Bosch is een kunstenaar van de buitencategorie. Door zijn werk als inspiratiebron te nemen, kunnen universele thema's worden uitgelicht en in een hedendaagse context worden geplaatst. Zelfreflectie en een kritische houding creëren werk dat mensen raakt, tot nadenken zet en ze als 'hedendaagse Jheronimussen' doet kijken naar de wereld. Bovendien verbindt Bosch Parade heden met verleden en maken we Bosch, als onderdeel van de canon van Nederland, zichtbaar voor een zeer groot publiek.

1. JAARLIJKSE EDITIE BOSCH PARADE

Gelaagdheid en complexiteit is wat Bosch in deze tijd weer relevant maakt: we leven immers in een warrige, surreële tijd, in een moeilijk leesbare wereld, die soms dreigend apocalyptisch lijkt, terwijl we het ook beter dan ooit hebben. Onze gedigitaliseerde wereld is als een spiegelpaleis van interpretaties en betekenissen, waar feiten en verzinself, dwazen en profeten niet meer van elkaar te onderscheiden zijn.

Ook Bosch leefde in onstuimige tijden: Er was de breed gedragen vrees voor oorlogsgeweld, honger en ziektes waartegen niets te beginnen viel. En tegelijkertijd bloeiden de kunsten op, aangevuurd door het denken van de vroege renaissance waarin de mens centraal kwam te staan. Die raadselachtige werken uit de verre middeleeuwen veroorzaken bij ons verwarring en afstand, maar het is juist de verwarring die maakt dat we iets van die wereld in de onze herkennen.

Dat schemergebied van verwarring is een vruchtbare speelruimte voor gesprekken met curatoren David Bade, Imke Ruigrok en Matthijs Bosman om een paradeconcept en thematiek voor te stellen waarbij toen en nu worden verbonden. Dat zal de basis vormen voor de uitnodiging naar kunstenaars.

VAN TWEEJAARLIJKS NAAR JAARLIJKS

Bosch Parade wordt steeds populairder, is een regionaal, landelijk en zelfs internationaal begrip. Daarom ontwikkelt Bosch Parade zich sterk in de komende jaren. Vanaf 2026 zal ze niet meer tweejaarlijks, maar jaarlijks plaatsvinden, zodat er meer continuïteit is en minstens dubbel zoveel mensen de parade kunnen zien. Het Bosch Parade concept wordt verder verdiept en de kwaliteit versterkt door elk jaar een curator aan te stellen die de parade qua thematiek, vorm en kunstenaars bepaalt. Bosch Parade werkt nog meer op community niveau en versterkt daarmee haar sociale dimensie. Als producerende instelling brengt Bosch Parade succesvol werk in stelling om de wereld in te gaan. Dat zijn de stevige pijlers waarmee Bosch Parade de wereld van Bosch en nu in beeld wil brengen.

BOSCH PARADE 2026 'HET MANKEMENT ALS MOTOR'

Beeldend kunstenaar en community bouwer David Bade
16 t/m 21 juni 2026

"Het uitgangspunt 'Het mankement als motor' is door onze inspirator Jheronimus Bosch in zijn tijd al ongeëvenaard vastgelegd en tot universeel gelauwerde beeldtaal omgezet. Die biedt in vorm en inhoud veel mooie perspectieven. Daar gaan we zoeken naar de huidige mankementen en imperfecties, die niet wezenlijk verschillen van toen. Het negatieve, het pessimistische, het droevige omdraaien in haar tegendeel: het positieve en het onverbloemd reële, de complexe en diverse werkelijkheid van ons mensen. Met procesmatige participatie en een collectieve aanpak met diverse kunstenaars(collectieven) gekoppeld aan maatschappelijke partners uit Den Bosch en omstreken zullen die tot heel eigen motoren en aandrijvers verbeeld worden. Natuurlijk zullen we met elkaar de vreugde van maken en delen beleven, maar

onze huidige taboes en serieuze mankementen gaan we niet uit de weg. (Een parade van Bade kent geen genade!)"

David Bade is een community-bouwer pur sang. Bosch Parade nodigde hem samen met Tirzo Martha uit om voor de editie van 2024 een groot community-project te maken. Want werken met de Bossche community is voor ons een topprioriteit. Door David Bade te vragen om als curator op te treden voor de eerstvolgende editie, hopen wij deze werkwijze nog steviger te verankeren in ons evenement. Bovendien verwachten wij met Bade aan het roer niks anders dan een diverse parade die het negatieve naar een kleurrijk geheel weet te brengen. Bade wordt in het artistieke team ondersteund door regisseur Koen van Seuren en componist Nicoline Soeter.

BOSCH PARADE 2027: 'DE STEREOTYPEN VOORBIJ'

Curator Imke Ruigrok

15 t/m 20 juni 2027

"Het mensbeeld is fluïde geworden: man, vrouw, intersekse, zwart wit en een heel spectrum daartussen. We denken steeds minder in rigide structuren en ervaren onszelf in beweging: los van ketens, verwachtingen en stereotypen. Vandaag kan ik me ingetogen tonen, en morgen juist uitbundig. Er mag gespeeld worden. Welke intersekse, intermenselijke en misschien wel voorbij menselijke expressies kunnen we ons voorstellen? Van mensdier, tot plant en cyborgs. Jheronimus Bosch verbeeldt de 'spelende mens' (homo ludens) als een beweeglijke 'homo expressio'. In zijn wereld wordt de innerlijke mens met zijn driften, wensen en behoeftes zichtbaar. In deze door hallucinaties opgewekte wereld, ontbreekt de lens van externe verwachtingen en conventies. Het resultaat is carnavalesk, beneveld, instinctief, sensueel en dansend."

Imke Ruigrok toont een grote liefde voor kunst en alle disciplines die daarmee te maken hebben op onverwachte podia, voor projecten waar creativiteit,

vernieuwing, gekte, pionieren en het onbekende welkom zijn in het proces en uitvoering, voor werken met communities en voor collectief creëren. Haar werk op Ruigoord laat zien dat ze speels en actueel kan programmeren. Haar Brabantse wortels maken dat het land van optochten en samenwerken in haar genen zit.

BOSCH PARADE 2028: 'DE NAAKTE MENS'

Conceptueel kunstenaar Matthijs Bosman

16 t/m 25 juni 2028

"Met behulp van denkers, auteurs, kunstenaars, studenten en burgers wil ik de komende tijd visioenen creëren van parades die nog moeten komen, met als leidende vraag: hoe verhoudt deze parade zich het best tot de samenleving? Die visioenen en de vertaling daarvan, voeden in 2028 de verschijning van De Naakte Mens. Naakt, als de kwetsbare maker die zichzelf geeft aan het publiek. Naakt, als de mens die met al diens verlangens, innerlijke demonen en onschuld model staat. Naakt als de onbeduidende druktemaker die de mens 's ochtends in de spiegel ziet. Naakt, als het publiek dat zich openstelt om diens innerlijk wereld te laten versmelten met de wereld van Bosch Parade."

Het werk van Bosman is doorgaans sterk conceptueel en door de vaak humoristische onderleggers communiceert het met een breed publiek. Een combinatie van kwaliteiten die tot bijzondere keuzes in onze parade zal leiden. Daarnaast is hij al enkele jaren met veel volharding bezig om kunstprojecten te realiseren samen met studenten van binnen en buiten de kunstacademies. Onder leiding van deze meester in conceptuele kunst willen wij Bosch Parade verder verdiepen voor het publiek.

ONDERSTEUNEND ARTISTIEK TEAM

Binnen de organisatie wordt de continuïteit bewaakt door een artistiek team van professionals op het gebied van beeldende kunst, muziek en theater. Dat team ondersteunt de curator en bewaakt het multidisciplinaire karakter van de parade.

Er is veel aandacht voor de regie en dramaturgische lijnen. Samen met Het Zuidelijk Toneel (HZT) zoeken we beloftevolle regisseurs met een voorliefde voor locatietheater en geven wij hun in de komende planperiode de opdracht om regie over de parade te voeren, zodat zij zichzelf in een project van zo'n schaal en specifiek karakter kunnen ontwikkelen. Koen van Seuren is geselecteerd voor de komende twee edities ('24 en '26), na een jaar als assistent van Sarah Moeremans (artistiek directeur HZT, editie 2022).

Muziek draagt de Parade. Iedere editie wordt ook een opvallende eigentijdse componist opdracht verleend, een keuze die wij samen met November Music maken. Componist editie 2024 Aart Strootman schrijft hierover: *"Bosch Parade is geen optocht van losse kunstobjecten. De werken zijn thematisch verbonden en hun volgorde vertelt een verhaal. Muziek is daarin een verbindende factor."* De inspiratieteksten worden in de planperiode 2025-2028 geschreven door tekstschrijver Joachim Robbrecht in samenspraak met de curatoren. Zijn teksten prikkelen ons filosofisch en poëtisch: ze bruisen en wisselen humor met diepzinnigheid af. Curatoren krijgen bij de ontwikkeling de ruimte dit team uit te breiden of expertise uit te nodigen aan tafel, waarvoor vanuit ons netwerk bijvoorbeeld dramaturg/beeldend kunstenaar Lucas Kastelijn en talentontwikkelaar Meike Veldhuijsen van KOP beschikbaar zijn.

OVER BOSCH PARADE

Cadans van de Parade

Bosch Parade vaart stroomafwaarts over de Dommel, 1,4 kilometer van het Wilhelminaplein naar de Tuin der Lusten bij de Citadel in 's-Hertogenbosch. De middeleeuwse water- en vestingstad is een schitterend decor; publiek kijkt vanuit verschillende hoogtes en zelfs vanaf de bruggen naar het werk. Bosch Parade kent 5 uitvoeringen en trekt in een uur voorbij aan het publiek. Per werk is er dus 3 minuten lang de volle aandacht. De werken vallen daarmee in de trage cadans van de parade om het publiek bij de uitvoering te houden. De curator bepaalt samen met artistieke team de volgorde en bewaakt de cadans van de parade.

Gesamtkunstwerk

De verschillende kunstenaars nemen in Bosch Parade feitelijk deel aan een gezamenlijk ontwikkelde groepsexpositie, waar de verschillende werken thematisch, dramaturgisch en muzikaal aan elkaar gelinkt zijn, zonder dat daarbij de eigen autonomie verloren gaat. Elke deelnemende maker toont niet alleen de eigen praktijk, maar verhoudt zich ook tot de praktijk van de anderen en tot die van de betrokken cultuurmakers: een grote meerwaarde voor de eigen beroepspraktijk! Omgekeerd is die verbinding een belangrijke creatieve voedingsbodem voor de ontwikkeling van Bosch Parade als Gesamtkunstwerk.

Dramaturgische lijn

Een parade is een unieke kunstuiting. Om hedendaags te blijven: het is als een Netflix-serie. De individuele aflevering vertelt een verhaal, het totaal geeft een dieperliggende boodschap. In Bosch Parade hetzelfde: er wordt met speelstijl, bewegingsmateriaal, beeld gespeeld door de individuele makers. De kunstwerken functioneren daarmee autonoom, maar worden door volgorde, thematiek, muziek en spel samengebonden. Door slim inzetten van de expertise van de leden van het artistiek team maakt de optelsom van de onafhankelijke werken dat het publiek een totaalverhaal voorgeschoteld krijgt. Er is geen strak opgelegde dramaturgische lijn, het creëren van een dramaturgie is eerder vergelijkbaar met bloemschikken. Het oogt complex, maar tegelijkertijd is het een organische manier van werken waarbij compositie, regie en beeldende kunsten samenkomen.

Selectie deelnemende makers

Iedere editie geeft het artistiek team een 'open call' vorm: gezamenlijk geformuleerde vragen en overwegingen gedeeld als uitnodiging aan makers om ontwerpen en werkconcepten in te sturen voor de editie. Uit de inzendingen stelt een uitgebreid artistieke team de editie samen. Criteria zijn: nieuw werk passend binnen het thema; ingediend door professionele makers uit alle disciplines; openstaand voor samenwerking met het artistieke team en de Bosch Parade Community; visueel aantrekkelijk, prikkelend of anderszins 'urgent'; passend in het concept 'parade'; geïnspireerd zijn op of refererend aan Bosch; het publiek laten kijken naar de wereld als 'Hedendaagse Jheronimussen'.

Randprogramma in de Tuin der Lusten

Ontmoetingsplek annex Pop-up restaurant Tuin der Lusten is de plek waar de werken een maand van tevoren gestalte krijgen. Het werken aan de kunstwerken op en rond de steigers, de repetities en de ter-waterlatingen vormen samen de rijke 'buzz' die de tuin extra levendig maakt, aangevuld met creatief eten en drinken voor bezoekers, voor de makers, voor de stad, voor onze relaties. Internationale makers huisvesten we waar mogelijk zelf, in ons botel 'Terra Nova'. Met de Tuin der Lusten zijn we aanjager van de Bossche Stadsdelta, die richting 2030 steeds meer gestalte krijgt. De community-programma's, doorontwikkelingen en het educatieprogramma landen in de Tuin der Lusten. Evenals een slotritueel. Dat is het laatste werk van Bosch Parade, dat niet per sé meevaart. Het komt tot korte uitbarsting in het schemerdonker tijdens de uitvoeringsdagen van Bosch Parade.

Talentontwikkeling

Wij hebben gemerkt dat Bosch Parade een enorme kans is voor jong talent onder de 30 jaar. Om deze talenten nog beter te begeleiden wordt onze coproductie met Kunstenaars Ontwikkel Platform KOP (Breda) uitgebreid. Masterclasses 'multidisciplinair denken', 'grootschalig werken' en 'eigen autonomie binnen het werken met community', worden ook extern opengesteld. Naast uitbreiding van coaching van twee naar vier projecten, wordt ook meer aandacht besteed aan netwerken en verduurzamen van relaties. KOP ontwikkelt de komende jaren met Bosch Parade een rijk netwerkplatform van en voor jonge makers, met partners en andere domeinen, gericht op ontmoeting en kennisdeling.

JOUW HEDENDAAGSE DEMONEN

In 2024 organiseert Bosch Parade haar grootste community-project ooit. Onder leiding van David Bade en Tirzo Martha werken cultuurmakers, studenten en jonge makers gelijkwaardig aan elkaar aan het grootste werk van Bosch Parade, in de Tuin der Lusten. Davids en Tirzo's werkwijze, die wordt gewaardeerd om haar experimentele en toegankelijke karakter, gaat uit van de verbindende rol die kunst kan spelen. In hun projecten, zoals bij All You can Art in Rotterdam, worden professionele kunstenaars verbonden aan buurtinitiatieven, studenten, wijkbewoners, plaatselijke ondernemers en maatschappelijke instellingen. Samen maken zij kunstwerken waarin creatieve ideeën zich vermengen. Het maakproces speelt een even belangrijke rol als het uiteindelijke resultaat. Belangrijk neven doel is dat er met dit project ook een nieuwe generatie community-kunstenaars wordt opgeleid, waaronder Yasser Ballemans, Susanne Khalil Yussef Elvis Chen en Travis Gertruida, die wij graag in volgende parades terugzien.

2. VERSTERKEN COMMUNITY & TALENTONTWIKKELING

Bosch Parade is veel meer dan de vaart over de Dommel en dat is belangrijk. In de maanden voorafgaand aan de parade werken kunstenaars en vrijwilligers aan de voorbereidingen. Leven en kunst versmelten een beetje. Voor een steeds uitdijende Bosch Parade gemeenschap is deze unieke kunstparade-te-water een begrip geworden. Ze leven ernaartoe, het is hun artistieke uitlaatklep. En ook na de dagen van de Parade blijft het nazinderen: Er ontstaan nieuwe artistieke plannen en vriendschappen. 's-Avonds, in de Tuin der Lusten, vertellen we elkaar over de nieuwe urban legends die op het water zijn ontstaan. Bosch Parade is geen onenightstand!

VOLKSFEEST

Het belangrijkste element in Bosch Parade is de confrontatie van een heel grote en brede groep mensen met kunst. Een hele massa mensen werkt actief mee aan Bosch Parade: ze helpen de werken in elkaar te zetten samen met bezielde kunstenaars. Of ze spelen mee in de parade op de kunstwerken óf ze komen en masse kijken. Wat van belang is, is dat ze letterlijk of figuurlijk in aanraking komen met kunst, en dat eens niet in een museum, maar juist in de open lucht en aan het water. Kunst gaat over het samenkomen en je vergapen aan ongehoorde en ongeziene verhalen. Die nieuwe verhalen van Bosch Parade worden niet alleen verteld door tientallen professionals, maar juist samen met een breed palet van honderden vrijwilligers die zich ontwikkelen tot medemakers. Van spelers tot schippers en van zangers tot zwemmers, iedereen is uitgenodigd om mee te bouwen aan Bosch Parade. Tezamen vormen al deze mensen de Bosch Parade Community.

UITBREIDEN BETROKKEN COMMUNITY

Onze eigen community bestaat inmiddels uit honderden betrokken cultuurmakers, waarvan velen al meerdere edities betrokken zijn. Een greep uit verleden en heden: het Brabants Kamerkoor, het Helmonds Vocaal Ensemble, de Antilliaanse gemeenschap, Stichting Loods, Copernikkel, Sociaal Theater, Het Koor, COC Noordoost-Brabant, de Heineken Fanfare, het COA, ...

Bosch Parade is continu op zoek naar nieuwe doelgroepen en ziet daartoe ook urgentie. Kunst is voor iedereen. We streven naar inclusiviteit door ook minder vanzelfsprekende samenwerkingsverbanden te smeden. Daarbij past het betrekken van een specifieke doelgroep bij het thema in de voorbereidingen, realisatie of uitvoeringen. Bosch Parade zet haar ervaren community manager Miriam Alders in om dit alles te realiseren. Aanvullend aan ontmoetingsplaats 'Tuin der Lusten', worden er meerdere 'Bosch Parade Cafés' georganiseerd waar de gehele community van makers en deelnemers elkaar kan ontmoeten.

Met Markteffect en Cigarbox hebben wij onderzoek gedaan naar onze community. Van onze community is 47% theoretisch opgeleid, 23% praktisch en 40% heeft de middelbare school afgrond. Dat is anders

dan in ons publiek, waar ruim 80% van de respondenten aangeeft theoretisch opgeleid te zijn. 88% geeft aan nogmaals te willen meewerken. De belangrijkste persoonlijke ontwikkeling die onze community ervaart is 'het besef dat ik iets kan betekenen', zoals 53% van hen aangeeft. Dat geeft voor ons aan dat we op de goede weg zijn. Van onze community identificeert zich 81% als Nederlands, 5% West-Europees en 14% heeft een niet-westerse achtergrond. Met dat laatste blijven we wat achter bij het gemiddelde van 21% in Den Bosch, iets waar we aan werken via de grotere community-projecten.

GROOT COMMUNITY BOUWPROJECT IN DE TUIN

In de Tuin krijgt de meerderheid van onze community-programma's gestalte. Verschillende groepen werken er aan het tot stand komen van Bosch Parade in ons publiekstoegankelijke openluchtatelier. Er wordt een rijk programma gevormd van kunst, werken en ontmoeten, waarbij die verschillende programma's elkaar versterken tot een bruisend openluchtatelier met onze Bosch Parade Community. Iedere editie organiseren wij minimaal één groot bouwproject in de Tuin der Lusten voor Bosch Parade waar sprake is van een wederkerige interactie tussen cultuurmakers. Hier wordt door naar elkaar te luisteren en samen te werken kennis en ervaring uitgewisseld. En-passant ontstaat er tijdens dergelijke processen meer inzicht en begrip voor elkaar en voor de hedendaagse kunst. Bosch Parade kent vier kernprincipes die ten grondslag liggen aan het gehele proces van bouwen in de Tuin der Lusten, zodat mensen zich welkom voelen en direct kunnen participeren:

1. **Meedoen!** We werken altijd door en elke bijdrage, groot of klein, landt in de kunstprojecten.
2. **No-nonsense.** Herkenbare thematieken, hoogdravend vermijden en toegankelijke teksten, zodat iedereen kan meedoen.
3. **Over grenzen.** Uit de eigen cultuur stappen, voorbij identiteit en nationaliteit, over de discipline heen kijkend en werkend.
4. **Soep.** Wij zorgen dagelijks voor de soep voor bouwers in de Tuin der Lusten. Dat is gastvrij, verbindt, is een toevoeging op wat iedereen zelf al meeneemt voor lunch en faciliteert de ontmoeting.

TALENTONTWIKKELING CULTUURMAKERS

Bosch Parade geeft cultuurmakers de mogelijkheid te experimenteren en nieuwe dingen uit te proberen in een andere culturele omgeving, waarmee zij mogelijk wegen inslaan die ze anders niet hadden genomen. Onze community gaan wij helpen zichzelf te ontwikkelen door op projectniveau de juiste expertise aan te bieden. **De beeldende kunsten** versterken we door in zee te gaan met makers die werken met de community als vanzelfsprekend onderdeel van de werkpraktijk hebben, zoals David Bade, Erik Vink, de Wij-Familie en Tirzo Martha. Zij bouwen mét de community aan de kunstwerken als primus inter pares. Ook Bossche makers uit eerdere edities, zoals Patrick Lijdsman en Monique van den Boomen, begeleiden de trajecten. Met Het Zuidelijk Toneel (HZT) werken wij samen om het **theaterspel** op de kunstwerken naar grote hoogte te brengen. Daarvoor zetten wij niet alleen een getalenteerd regisseur uit het artistieke team in: acteurs in dienst bij HZT spelen iedere editie als gelijken mee op de werken. Onze community krijgt de kans om op te treden met acteurs als Joep van der Geest, Gillis Biesheuvel, Ousmane Bangura en Alicia Boedhoe. **Muzikaal talent** wordt begeleid binnen en buiten het eigen repetitieproces – denk aan een dag meerstemmige zang met de componist of regie voor koorzangers. De werkwijze ontwikkeld met HZT wordt ook met het Internationaal Vocalisten Concours (IVC) ingezet. Koorzangers krijgen een enorme boost door op te treden met de Laureaten van het IVC. Het muzikale netwerk van Huis73 wordt via Jeroen Doomernik, spin in het muzikale web van de stad, aangeboord. Daarnaast zetten wij makers uit Dock Zuid (Tilburg) als Dyane Donck en Vera Hofman in voor inspirerende begeleiding en coaching van amateurs. Overigens zal in de komende planperiode worden gekeken of we deze community-ervaring meer

expliciet kunnen delen en versterken met partners als Theaterfestival Boulevard, Paleis voor Volksvlijt en Instituto Buena Vista op Curaçao, vooral ook bij groepen die méér of dóór willen in andere projecten. Ook een nieuw symposium rondom het thema 'community bouwen' staat op het programma.

TALENTONTWIKKELING COMMUNITY-KUNSTENAARS

Wij geven voorkeur aan makers die in hun werk en werkwijze anderen willen betrekken middels actieve cultuurparticipatie. Werken met de community verrijkt de beroepspraktijk van de betrokken maker. Er zijn gelukkig steeds meer deelnemende professionals in te zetten die weten wat participatie is en hoe mensen betrokken worden en hoe mensen als cultuurmakers kunnen bijdragen. Bosch Parade jaagt deze ontwikkeling van community-artists aan door nadrukkelijk in de grotere projecten meester-gezel constructies op te zetten met jong en gevorderd talent en ruimte in te bouwen voor werken met de community in het jonge talentenprogramma.

EDUCATIEPROGRAMMA

Na pilots in '22 en '24, wordt er jaarlijks rondom de bouw van de werken een educatieprogramma gemaakt voor de bovenbouw van het PO en de onderbouw VO, met als doel minimaal 500 kinderen en jongeren te bereiken in de leeftijd van 10 tot 15 jaar. Het lesprogramma wordt daarin opgebouwd als een drieluik, waarbij een bezoek aan de Tuin der Lusten onderdeel is van het programma. Opgedane inspiratie en kennis kunnen de leerlingen toepassen bij de verschillende educatieve opdrachten binnen het lespakket van de scholen zelf. Voor optimale identificatie ontmoeten kinderen de jongere kunstenaars in de Tuin der Lusten. Betrokken professionals zijn onze community-manager en kunstenaar/theaterontwerper Judith Abels.

WEIGHT OF WATER ON TOUR

In 2019 was de varende trap Triomf van beeldend kunstenaar/architect Rob van Dam onderdeel van Bosch Parade. In coproductie met Panama Pictures brachten wij de Triomf terug met The Weight of Water als spannende enscenering voor een poëtische dans/circusvoorstelling. In 2022 speelde de pilot van The Weight of Water in de Tuin der Lusten, in 2023 de korte versie op Down the Rabbit Hole (*"Visueel hoogtepunt van het driedaagse, uitverkochte Down the Rabbit Hole"* – NRC) en de volledige voorstelling op Theaterfestival Boulevard (*Publiekslieveling met een 8,9 als beoordeling*). De samenwerking zetten wij door met een internationale tournee, in 2024 bij onder andere Theater aan TWater (Boom), Tanz Moderne Tanz (Chemnitz), Contempo Festival (Kaunas) en in 2025 onder andere Danza Metropolitana (Barcelona), Kunstspiele (Hannover) en SAIL (Amsterdam).

3. DOORONTWIKKELING SUCCESVOL WERK IN DE TUIN DER LUSTEN

Voorstellingen die de wereld aankunnen en niks minder! De ontwikkelingslijn voor professionele makers binnen Bosch Parade, ook als onderdeel van een meer duurzame inzet van de werken.

Iedere editie opnieuw brengt Bosch Parade een aantal werken voort die extra opvallen. Ineens is die waanzinnige wateract of dat fenomenale beeld 'the talk of the town'. Deze bijzondere werken dragen een extra belofte met zich mee. Het zijn werken die vragen om een vervolg.

Elk jaar willen we een aantal van deze makers de mogelijkheid geven om hun werk van de vorige editie verder te ontwikkelen. Het doel is om tot een pilotvoorstelling te komen van 10-15 minuten die zelfstandig in te zetten is bij festivals of events.

Als strategisch gelegen blikvanger aan de voet van de Citadel, zorgt de kunstwerf in de Tuin der Lusten in de weken voorafgaand aan de parade voor flink wat reuring en activiteit in de stad. Hiermee maken we al flink wat parade voor onszelf, met de pilotvoorstellingen die we in de weekenden programmeren zullen we het publiek nog beter aan ons kunnen binden.

DOORONTWIKKELEN IN DE TUIN DER LUSTEN

De vrijplaats van de Tuin der Lusten leent zich uitstekend voor de opzet van ontwikkelen tot voorstellingen. Voor het maken van deze voorstellingen dagen we makers uit om nieuwe samenwerkingen op te zoeken, te experimenteren én om nat te gaan. Want werken op het water is weerbarstig. Het onderzoek is belangrijk, en kan direct worden getoetst aan de reacties van het publiek. Programmeurs en vertegenwoordigers van ons groeiende netwerk van partnerorganisaties worden uitgenodigd om de voorstelling te bekijken en om met makers in gesprek te gaan over voortzetting van het werk op andere podia en festivals.

Jaarlijks kiezen we vanuit de voorgaande editie enkele werken die in coproductie met culturele partners tot korte voorstelling of zelfstandige producties zullen worden ontwikkeld. Meesterproef daarvoor is altijd het succes van de 3-4 minuten presentaties uit Bosch Parade zelf, gemeten in reactie van het publiek (via de publieksonderzoeken, reacties op social media, recensies) en de bereidheid van andere instellingen/evenement of de maker zelf om er ook financieel in te investeren. Jaarlijkse programmeringspartner voor één van de projecten is Festival Down the Rabbit Hole. Deze doorontwikkelingen vormen de professionele productie-ontwikkeling van Bosch Parade. Ook is dit onderdeel van een meer duurzame inzet van de voor ons ontwikkelde werken. Hiermee levert Bosch Parade een extra bijdrage aan de Cultuurstad van het Zuiden en de stad van Jheronimus Bosch. En we ondersteunen zo onze makers in de ontwikkeling van hun carrière.

DOORONTWIKKELING IN OVERGANGSJAAR 2025

2025 wordt een overgangsjaar om de organisatie voor te bereiden op een jaarlijkse editie. Net als in de eerdere jaren waarin de Parade niet plaatsvond,

wordt dit jaar gebruikt voor doorontwikkelingen en internationalisering.

Met **Camiel Corneille** wordt de voorstelling '**Rad van Wonde-n/r**', een artistieke verkenning van de contrasten tussen fysieke mogelijkheden en hedendaagse marteling, verder ontwikkeld. In samenwerking met Festival Circolo en de kermis van Tilburg wordt het werk geprogrammeerd bij verdiepend kunstenprogramma Porto Circolo (Tilburg, 18- 27 juli 2025) en nog onder voorbehoud bij Down the Rabbit Hole (4-6 juli 2025). Ook wordt het werk bij Korzo Theater geschikt gemaakt voor een zaal-variant.

Boost Producties presenteert in editie 2024 'drie karakteristieken uitvergroot' als hedendaagse demonen. De volgende stap is de vertaling naar het landelijk reizend en avondvullend theaterprogramma '**Circus for the People**'. In dit programma, met de drie gemaakte beelden als medespelers, maakt Boost iedere speelbeurt ook ruimte vrij voor invulling vanuit een lokale community, een lokaal project of instelling. In een duurzame relatie- en publieksopbouw zal de première hiervan te zien zijn in de Tuin der Lusten als openingsvoorstelling van de Tuin der Lusten in 2026, met aansluitend een nationale tournee van 30 uitvoeringen. Internationaal timmert Bosch Parade aan de weg. Begin 2025 zal de expositie '**Jouw Hedendaagse Demonen**', een spin-off van het Bosch Parade project 'Jouw Hedendaagse Demonen' met David Bade en Tirzo Martha en in coproductie met de Willem Twee Kunstruimte en Instituto Buena Bista, te zien zijn in het Curaçaosch Museum in Willemstad, Curaçao. Voorts zal met **Panama Pictures** ('s-Hertogenbosch) de coproductie **The Weight of Water** voortgezet in een geplande wereldtournee. Met **Trenčín Cultural Capital 2026** (Trenčín, Slowakije) ontwikkelen we **Splanekor 2.0**, een artistieke impuls aan spektakel te water als onderdeel van de Europese Culturele Hoofdstad.

PROGRAMMA TUIN DER LUSTEN 2026

Er zijn vijf weekenden te vullen in 2026, waarvan één door de Parade zelf. Vanaf donderdag tot zondag programmeren wij de pilotvoorstellingen op strategische tijden 16.00u en 20.00u. Zo komt de programmering ook de omzet ten goede. Een effect zichtbaar met de pilot van Weight of Water. Openingsvoorstelling wordt **'Circus for the People'** door Boost Producties en ook **Rad van Wonde-n/r** wordt geprogrammeerd. **'InstruMen 3.0'** (editie 2024) door Chaja Hertog en Nir Nadler uit Amsterdam, krijgt een pilot als onderdeel van een langduriger traject van Chaja Hertog om haar **'InstruMen'** tot een voorstelling te ontwikkelen. Na eerdere verkenningen rondom **'Antwans Hand'** (editie 2022) door dramaturg en beeldend kunstenaar Lucas Kastelij (Den Bosch), worden de dansers van Skypunch Collective (Tilburg) gevraagd om het werk geschikt te maken voor een optreden in de Tuin en op Down the Rabbit Hole.

NIEUWE COPRODUCTIES

Multidisciplinaire makers, collectieven en makers die over de grenzen van de eigen praktijk durven te kijken, hebben bij ons een streepje voor. Bosch Parade nodigt iedere editie een aantal collectieven, instellingen en groepen uit die passen bij de werkwijze en de gekozen thematiek, zoals in het verleden al ATM Model Art (Amersfoort), Observatorium (Rotterdam) en Vloeistof (Tilburg). Komende planperiode nodigen wij **Collectief Walden**

(Amsterdam) uit om met het gegeven 'het Mankement als Motor' een vervolg te geven aan hun goed ontvangen waterwerk 'Eiland'. Insteek is dit het startpunt te laten zijn voor vervolgpresentaties op Europese rivieren in 2027 en 2028. Performance gezelschap **Zwerms** (Tilburg) viert veelkleurigheid van de mens. De activistische performance band **La Piratesse** (Tilburg), met werk over onder andere (gender-)gelijkheid, femininiteit en menselijke vragen over nu en (over)morgen vragen wij voor het maken van werk in editie 'de stereotype voorbij' of 'de naakte mens'. Van **Ruigoord** (Amsterdam) kan 's-Hertogenbosch leren en in samenwerking wordt nadrukkelijk aansluiting gezocht bij de diverse broedplaatsen die in de stad in ontwikkeling zijn.

Dyane Donck Company (Breda) is de multidisciplinaire projectenbouwer die we na een succesvol slotritueel (2022) graag met werk in de Parade zien. Met deze collectieven, vaak opererend op het snijvlak tussen podiumkunsten en beeldende kunsten, ontstaan kansen tot rijke coproducties, waar een vervolg haast gegeven is.

Voor uitvoerend podiumkunstenars wordt er gecoproduceerd met instellingen als het Internationaal Vocalisten Concours, Het Zuidelijk Toneel, Panama Pictures en November Music. Wij komen tot gezamenlijke opdrachten, zodat zij zich breder en voorzien van meer inkomsten kunnen ontwikkelen. Ook slaan wij de handen inéén om de juiste uitvoerende podiumkunstenaar bij het juiste door te ontwikkelen werk te vinden, voor de grootst mogelijke artistieke zeggingskracht.

SOCIAL RESPONSIBILITY

Bosschenaren met een afstand tot cultuur hebben extra aandacht. Om hen te laten genieten van Bosch Parade, werken we met meerdere sponsors om gratis zitplaatsen beschikbaar te stellen. Haalden we in 2019 daar nog €5.000 voor op, in 2022 was dat €12.500 waarmee we in totaal 698 kaarten konden verdelen over 31 organisaties. Hierdoor hoefde niemand alleen te komen, maar werd er in de veiligheid van de groep genoten van Bosch Parade.

PUBLIEKSFUNCTIE EN TOEGANKELIJKHEID

Het is onze missie om alle Bosch Parade bezoekers als 'hedendaagse Jheronimussen' naar de wereld te laten kijken om die wereld iets eigenzinniger en socialer te maken. Bovendien willen wij een groot publiek bereiken, verrassen en inspireren. Daarvoor voert Bosch Parade een uitgekiende campagne waarmee een divers publiek wordt bereikt.

COMMUNICATIEDOELSTELLINGEN

Bosch Parade wil groeien in bereik en impact. De communicatiedoelstellingen zijn primair:

1. Het positioneren van Bosch Parade als hét Europese festival voor vernieuwende, toegankelijke kunstprojecten op het water.
2. Uitbouwen en versterken van het imago van Bosch Parade als podium voor kunstenaars, van jong talent tot de internationaal gevestigde orde.
3. Band met de Bosch Parade Community versterken en beter over het voetlicht brengen.
4. Creëren van exposure voor alle deelnemende kunstenaars.

Secundair werken we met de campagne aan:

5. Uitbouwen en versterken van het imago van Bosch Parade als samenwerkingspartner voor grootschalige publieksfestivals in Nederland en Europa (>30.000 bezoekers) op het vlak van boekingen voor toegankelijke, impactvolle kunstprojecten op het water.
6. Bijdragen aan een positief imago van Den Bosch als cultuurstad, magneet voor toerisme in de regio. De spraakmakende werken van Jheronimus Bosch vormen voor Bosch Parade een inspirerende voedingsbodem hiervoor.

Bijdragen aan communicatie over Bosch Parade spelen zich af op verschillende vlakken:

- Positioneren: versterken van imago en beeldvorming over Bosch Parade
- Etaleren: generen van zoveel mogelijk aandacht voor de deelnemende makers en hun community.
- Werven: gericht op bezoekers (gratis en betalend) voor Bosch Parade (primair, lokaal en landelijk) en de Tuin der Lusten (secundair, lokaal en bezoekers Bosch Parade)

PUBLIEKSBEREIK

Doelgroepen

Bosch Parade is breed toegankelijk. Primair richten we ons daarom op drie bezoekersdoelgroepen. Grootste bezoekersgroep zijn de kinderen van de jaren '70, wij noemen hen de **Youngsters**. Want met hun energieke en jonge blik schrikken zij zeker niet terug voor onorthodoxe of experimentele combinaties van genres. We richten ons op deze muziek- en kunstliefhebbers van 60-70+ jaar op zoek naar eigenzinnige inspiratie. Naast regelmatig bezoek, willen we hen verleiden naar de betaalde

onderdelen te komen door aantrekkelijke arrangementen aan te bieden.

De jonge, hippe stedelingen van 25 tot 35 jaar, **'Young, hip and happening'**, zijn harde werkers op zoek naar voldoening in werk én vrije tijd. Geld mag rollen, als daar kwaliteit tegenover staat. Deze actieve groep zien we daarom graag op het terras van de Tuin der Lusten.

De niet-betalende bezoeker van Bosch Parade bestaat deels uit gezinnen uit 's-Hertogenbosch en omliggende gemeenten. Deze 45 tot 55-jarige **Brabantse Buitenwijker** leeft ergens tussen feestelijk en toegankelijk: dol op popcultuur, soms een randje subcultuur. Met het centrum van bourgondisch Den Bosch als trekpleister kan Bosch Parade aan hen een verrassende avond bieden waar nog lang over wordt nagepraat. Bossche burens, sportvrienden en anderen ontmoeten we ook graag in de (eveneens gratis toegankelijke) Tuin der Lusten. Het zijn hun kinderen die deelnemen aan het educatieprogramma.

De gekozen doelgroepen hebben een verband met elkaar. De culturele alleseters 'young, hip and happening' zijn (deels) de cultuurliefhebbers van morgen. Een ander deel van deze jonge, creatieve geesten zullen zich in de toekomst in Brabant vestigen en een gezin stichten. De kinderen van de Brabantse buitenwijkers van nu zijn (deels) de jonge bezoekers van de Tuin der Lusten van morgen.

Groei in bezoekersaantallen

Met de marketinginspanningen de komende planperiode wil Bosch Parade groeien in bereik, met name ook de betalende bezoekers in de Tuin der Lusten (horeca) en Bosch Parade (tribunes).

Editie	Betalend	Gratis	Totaal
BP19	2.264	24.750	27.014
BP22	19.640	23.650	43.290
BP24	16.240	28.420	44.660
BP26	27.000	30.600	57.600
BP27	29.450	32.600	62.050
BP28	31.800	34.600	66.400

In 2025 verwachten we met onze coproducties tussen de 5-10.000 bezoekers te bereiken.

Internationaal Toerisme

Opvallend is de internationale aandacht voor het evenement en het hoge percentage internationale

bezoekers (2022 9%). Bosch Parade zoekt samenwerking met internationale partners en nodigt buitenlandse kunstenaars uit om deel te nemen. Dat verbreedt de blik en verrijkt het kunstklimaat in de stad en het land. Bovendien levert het presenteren van werk de internationale aandacht op die internationale bezoekers naar het evenement brengt. Online timmeren we internationaal al jaren succesvol aan de weg. Zo wonen er van onze 18.000 Facebookvolgers ruim 12.000 mensen buiten Europa. Met name een grote groep van ruim 5.000 Amerikanen houdt ons nauwgezet in de gaten. Onze internationaliseringsstrategie koppelen we aan de inhoud. We werken samen met internationale kunstfestivals voor doorontwikkeling en participatie. Op het vlak van toerisme richten we ons met VisitBrabant en Den Bosch Partners op bezoekers uit West-Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen, op 2 uur reisafstand.

CAMPAGNES

Communicatiemiddelen

Bosch Parade houdt de ontwikkelingen in de markt nauwgezet in de gaten en zoekt iedere editie naar de beste middelenmix om binnen het marketingbudget haar doelgroepen te bereiken. Een aantal factoren komen iedere editie terug, waaronder: herkenbare **huisstijl en eventstijl** door Studio Tween; tweetalige website; **nieuwsbrieven** met inspirerende en activerende content over de makers en hun maakproces; **social media** (Facebook, Instagram (separaat Bosch Parade en Tuin der Lusten), LinkedIn, YouTube en X); landelijke **advertentiecampagne**, online en offline in media als de Volkskrant, Museumtijdschrift en Groene Amsterdammer; **posters** landelijk en lokaal verspreid inabri's en bij culturele centra; **programmaboekje**; de **Tuin der Lusten** als visueel baken in de stad; **publiciteit** middels persberichten en het onderhouden van relevante mediarelaties; **fotoverslaglegging** en **videoverslaglegging** van het

maakproces en de einduitvoeringen. Over de posters: we onderschrijven een verschuiving naar online promotie maar merken vooral lokaal nog het positieve effect. Onze community is iedere editie fanatiek in het ophangen van honderden posters voor hun keukenraam.

Communicatieplanning

Fase oktober – december: makers van start

Vanaf de voorbereidingen worden de makers betrokken in de communicatie. Voorafgaand aan de open call ontvangen makers een uitgebreide Survival Guide. In deze fase is de communicatie vooral gericht op de campagnevoorbereidingen, ontmoeten van makers en communityleden.

Fase januari – maart: voorbereidingen

De drie maanden voorafgaand aan de campagne worden alle middelen ontworpen en waar van toepassing gedrukt. Ook werken we met de afdelingen productie en community aan middelen die zij voor werving en informatievoorziening nodig hebben.

Fase april – juni: campagne

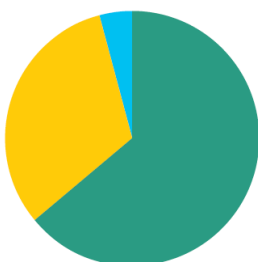
Vanaf half april voeren we intensief campagne. In de aanloop naar de parade geeft de socialmediacampagne 'Online Atelier' een unieke inkijk in het maakproces. Denk aan: drijftesten uitvoeren, inflatables opblazen, repetities in beeld en geluiden produceren met unieke, handgemaakte instrumenten. De opening van de Tuin der Lusten is het belangrijkste anker in de lokale promotie. De twee weken voorafgaand aan Bosch Parade vormen het zwaartepunt in de promotiecampagne.

PUBLIEKSONDERZOEK

Iedere editie brengen we ons publiek in kaart en bevrageen we hen over hun ervaring bij Bosch Parade (resultaten 2022 onderstaand). Hiervoor werken we iedere editie samen met marktonderzoeksbureau MarktEffect. De resultaten van dit onderzoek zetten ons aan tot reflectie en verbetering.

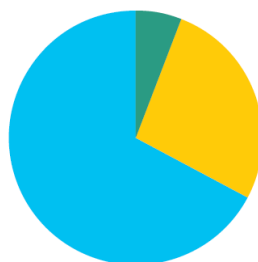
GESLACHT

● vrouw ● man ● anders

LEEFTIJD

● 18 t/m 34 jaar ● 35 t/m 54 jaar ● 55 jaar of ouder

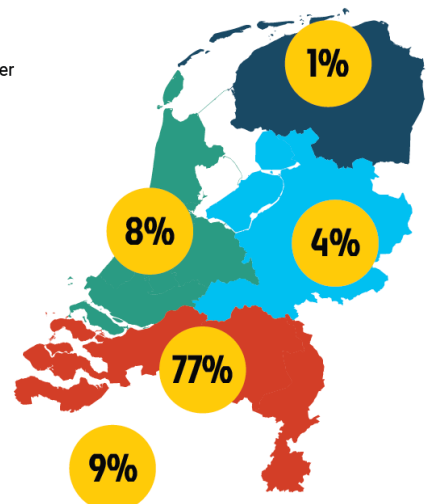

OPLEIDINGNIVEAU

theoretisch 72% praktisch 4%
theoretisch & praktisch 15% onbekend 9%

HERKOMST BEZOEKER

Nederland 91%
buitenland 9%

PLAATS IN HET VELD

WERELDWIJD UNIEK

Bosch Parade is door zijn verschijningsvorm – een optocht van kunstprojecten over het water – wereldwijd uniek en daarmee uitdagend voor makers uit verschillende disciplines. Bosch Parade is hét Europese evenement voor vernieuwende, toegankelijke kunstprojecten op het water, waar beeldende en uitvoerende kunsten bij elkaar komen, waar werken interactie zoeken en grootschalig mogen zijn. Publieksparticipatie wordt actief ingezet en waar mogelijk aangemoedigd.

KUNST TOEGANKELIJK VOOR VELEN

Door te kiezen voor toegankelijke concepten, enthousiasmeren we een breed en divers publiek voor hedendaagse kunst. Zowel Bosch Parade (varende optocht) als Tuin der Lusten (openluchtatelier met pop-uprestaurant) zijn aansprekende formats en toegankelijk voor grote groepen. Onze community van tientallen professionele makers en uitvoerenden met honderden betrokken medemakers en vrijwilligers die als gelijken aan de uitvoeringen werken, is een sterke propositie in Nederland.

VISIE CULTUURPARTICIPATIE & PARTICIPATIEVE KUNST

De samenwerking van kunstenaars met vrijwilligers, amateurs en andere cultuurmakers is voor beide groepen een bron van nieuwe inzichten en creatieve ideeën. De kunstenaar krijgt een veel breder palet aan mogelijkheden, de amateurs en vrijwilligers worden uitgedaagd, gevoed en verrijkt en ontwikkelen zich als cultuurmakers. Samen werken aan een project zorgt bovendien dat je ergens bij hoort. Het samen uitvoeren van datzelfde werk geeft de erkenning en trots die zo nodig is in onze maatschappij.

DUURZAAMHEID

Duurzaamheid heeft de volle aandacht over de breedte van de organisatie. In de parade stimuleren wij gebruik van milieuvriendelijke materialen, inclusief voortbeweging op het water met behulp van spierkracht of elektriciteit en hergebruik van materiaal na afloop. In onze survival guide bieden wij dit als parate kennis aan. Doorontwikkeling heeft bij ons de prioriteit. Wij financieren liever werken die een tweede (of derde of vierde) leven krijgen en ondersteunen waar mogelijk deze pogingen middels doorontwikkelingstrajecten. Uiteraard werken we met lokale leveranciers, afvalscheiding, huur in plaats van aanschaf en aansluitingen op het (duurzame) stroomnet.

SPEELLIJST

Jaar	Programma	Data & locatie
2024	BP24 'Jouw Hedendaagse Demonen' Artistiek leider Miesjel van Gerwen; Regie Sarah Moeremans met Koen van Seuren; Componist Aart Strootman	5x 18 t/m 23 juni, 's-Hertogenbosch
	Tuin der Lusten 9x Dansvoorstelling Naïad Skypunch Collective (<i>Celine Werkhoven, Anna Zurkirchen, Antonio Alemanno</i>)	24 dagen publieksopening 23 mei t/m 23 juni, 's-Hertogenbosch
	Sea of Vortices (werktitel) 6x voorstelling Zoro Feigl op	6x 5-7 July, Down the Rabbit Hole, Beuningen
	Weight of Water Coproductie met Panama Pictures	4x 3-5 mei, Circusstad, Rotterdam; 2x 25 mei, Theater Twater, Boom België; 4x 15-16 juni Tanz Moderne Tanz, Chemnitz, Duitsland; 4x 5-11 augustus, Contempo Festival Kaunas, Litouwen
2025	Rad van Wonde-n/r Camiel Corneille	3x 4-6 juli, Down the Rabbit Hole, Beuningen 6x 18 t/m 27 juli Porto Circolo, Tilburg
	Weight of Water Coproductie met Panama Pictures	18x maart-april, Danza Metropolitana Festival, Barcelona en 5 omliggende locaties, Spanje; 4x mei Kunstspiele, Hannover, Duitsland; 6x juni Warande Turnhout, België; 5x 20-24 augustus SAIL Amsterdam
2026	BP26 Het Mankement als Motor Curator David Bade; regie Koen van Seuren (ism HZT); componist Nicoline Soeter (ism November Music)	5x, 16 t/m 21 juni, 's-Hertogenbosch
	Tuin der Lusten Uitvoeringen van 4 producties op basis van werk eerdere edities Bosch Parade: 1. 9x Circus for the People, Boost Producties 2. 8x InstruMEN 3.0, HartogNadler 3. 8x Rad van Wonde-n/r, Camiel Corneille 4. 8x 'Antwans Hand' Lucas Kastelijn ism Skypunch Collective	24 dagen publieksopening, 21 mei t/m 21 juni, 's-Hertogenbosch
	Antwans Hand 3-6x 'Antwans Hand' Lucas Kastelijn ism Skypunch Collective	3-6x Down the Rabbit Hole, Beuningen
2027	BP27 De Stereotype Voorbij Curator Imke Ruigrok	5x 15 t/m 20 juni, 's-Hertogenbosch
	Tuin der Lusten Uitvoering van 4 producties met gezamenlijk +- 30 uitvoeringen op werken uit Bosch Parade editie 2026	24 dagen publieksopening, 20 mei t/m 20 juni, 's-Hertogenbosch
	Werk uit 2024 ntb	3-6x juli, Down the Rabbit Hole, Beuningen
2028	BP28 De Naakte Mens Curator Matthijs Bosman	5x 16 t/m 25 juni, 's-Hertogenbosch
	Tuin der Lusten Uitvoering van 4 producties met gezamenlijk +- 30 uitvoeringen op werken uit Bosch Parade editie 2027	24 dagen publieksopening, 25 mei t/m 25 juni, 's-Hertogenbosch
	Voorstelling ntb uit Tuin der Lusten	3-6x juli, Down the Rabbit Hole, Beuningen

EFFICIENTE ORGANISATIE VOOR ONTWIKKELEN NIEUW WERK

Stichting Bosch Parade is een producerende instelling. Bosch Parade ontwikkelt iedere editie een volledig nieuwe parade, met enkel nieuw werk. Vanuit dit nieuwe werk, ondersteunt Bosch Parade makers om daar zelfstandige producties van te maken.

STICHTING BOSCH PARADE

Bosch Parade wordt georganiseerd door Stichting Bosch Parade. Die heeft ten doel "het realiseren en produceren van culturele evenementen, en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de meest ruime zin". Stichting Bosch Parade voldoet aan de Governance Code Cultuur, met onbezoldigde bestuurders, en heeft de status van culturele ANBI. Het bestuur bestaat uit: Jos van de Wouw (voorzitter) – advocaat VANDEWOUW Zakelijke Advocatuur; Peter Ketelaars (penningmeester) – voormalig lid dagelijks bestuur Waterschap Aa en Maas; Cassandra Vugts (algemeen bestuurslid) – directeur SPARK Campus; Thomas Vriens (algemeen bestuurslid), cultureel ondernemer, eigenaar CABV; Marieke Keser (algemeen bestuurslid), Onderwijsmanager Koning Willem 1 College; Vincent van den Heuvel (algemeen bestuurslid, toekomstig penningmeester), zakelijk coördinator Het Huis Utrecht.

LEIDING EN ONDERSTEUNENDE ORGANISATIE

De dagelijkse organisatie wordt door Stichting Bosch Parade vanaf 2025 gemandateerd naar directeur Erik de Jong. Hij is de bevoegde verbinder, organisator en initiator van creatieve concepten. Opgeleid als architect, gedreven in organiseren en als ervaren community-manager, gebruikt Erik zijn kennis en ervaring sinds 2018 om Bosch Parade te realiseren. Bosch Parade heeft ruime ervaring met werken op het water met een ervaren organisatieteam van freelancers. Die expertise wordt

uitdrukkelijk en bindend aangeboden aan de deelnemende kunstenaars. Het kernteam bestaat uit: Stephan Grilis – hoofd productie (sinds 2010); Dorien van den Hurk – hoofd marketing (sinds 2021); Tessa van Helvoirt – office manager & programmaproducent (sinds 2019); Marieke Staps – communicatie (sinds 2021); Marc van Doornewaard – teksten (sinds 2022); Miriam Alders – community manager (sinds 2019); Anneloes Ebing – vrijwilligerscoördinator (sinds 2019). Tijdens Bosch Parade worden betrokken freelancers ingezet in de productie. Hiernaast zijn er jaarlijks honderden enthousiaste vrijwilligers actief.

MONITORING EN EVALUATIE

Bosch Parade evalueert iedere editie op het niveau van bestuur, directie en productieteam op de vlakken artistieke kwaliteit (zeggingskracht, samenwerking, ontvangst pers), publiek (aantallen, samenstelling, beleving door publiek, campagne) en zakelijke kwaliteit (bedrijfsvoering, financiën, organisatiestructuur, proces). Daarbij wordt zowel intern (middels evaluaties en het Bosch Parade Café) als extern (extern publieksonderzoek, accountantsverklaring, commentaar van artistieke partners, publieksonderzoek) geëvalueerd.

PROJECTPLANNING & ACTIVITEITEN

De planning wordt vanaf 2025 in elkaar gevlochten. Zo wordt steeds altemnerend aan elkaar aan twee edities gewerkt. Dat geeft de deelnemende makers voldoende tijd om het werk voor te bereiden, maar ook de kans een editie van Bosch Parade te ervaren.

Jaar		Activiteit & Planning (telkens twee edities altemnerend in ontwikkeling/uitvoering)	
2025	jan-mrt	BP26 Uitschrijven open call	Voorbereidingen doorontwikkelingen
	apr-jun	BP26 selectie deelnemers	Voorbereidingen doorontwikkelingen
	jul-sep	BP26 selectie doorontwikkeling, aanvragen	Doorontwikkelingen
	okt-dec	BP26 contracten, preproductie	BP27 voorbereiden open call
2026	jan-mrt	BP26 voorbereiden productie & campagne	BP27 uitschrijven open call
	apr-jun	BP26 Bosch Parade & Tuin der Lusten	BP27 selectie deelnemers
	jul-sep	BP26 evaluatie & projectafhandeling	BP27 selectie doorontwikkeling, aanvragen
	okt-dec	BP28 voorbereiden open call	BP27 contracten & preproductie
2027	jan-mrt	BP28 uitschrijven open call	BP27 voorbereiden productie & campagne
	apr-jun	BP28 selectie deelnemers	BP27 Bosch Parade & Tuin der Lusten
	jul-sep	BP28 selectie doorontwikkeling, aanvragen	BP27 evaluatie & projectafhandeling
	okt-dec	BP28 contracten, preproductie editie	BP29 voorbereiden open call
2028	jan-mrt	BP28 voorbereiden productie & campagne	BP29 uitschrijven open call
	apr-jun	BP28 Bosch Parade & Tuin der Lusten	BP29 selectie deelnemers
	jul-sep	BP28 evaluatie & projectafhandeling	BP29 selectie doorontwikkelingen, aanvragen
	okt-dec	BP30 voorbereiden open call	BP29 contracten & preproductie

ONTWIKKELING ORGANISATIE EN DE CODES

De groei van Bosch Parade is zichtbaar in dit plan, in de activiteiten en de financiën. Dit vraagt extra ontwikkeling van de organisatie en personele bezetting en hier bieden de codes de nodige handvatten. De ontwikkeling in professionaliteit doen wij stapsgewijs, en ondervangen we met een gefaseerde aanpak. Allereerst passen we de bestuurlijke vorm aan, dan maken we de dagelijkse bezetting lean & mean én scherpen we de monitoring van wat we doen financieel, sociaal en logistiek aan.

CODE DIVERSITEIT & INCLUSIE

Verbinden en inspireren zit in het DNA van Bosch Parade en verbinden we vanaf 2024 nog nadrukkelijker aan de artistieke keuzes. Met David Bade (Curaçao) verbreden we ons richting community-bouwen en de Antilliaanse gemeenschap. Met Imke Ruigrok brengen we met 'de stereotypen voorbij' een thema waarbij inclusiviteit centraal staat. Matthijs Bosman legt dat vervolgens terug bij het publiek en zorgt voor inbedding van de lessen in de stad. Onze inclusieve community wordt blijvend versterkt met het jaarlijks realiseren van een groot zichtbaar community bouwproject met diverse doelgroepen in het hart van de Tuin der Lusten. In de opdrachtverlening worden diversiteitsaspecten meegewogen, waaronder genderbalans onder de deelnemende makers, twintig procent van de makers jong talent onder de 30 jaar en twintig procent van de makers heeft een niet-Nederlandse culturele achtergrond of is internationaal.

GOVERNANCE CODE CULTUUR

De organisatie hanteert de principes van de governance code. Ook wordt er gekeken naar de actualiteit, risico-inventarisatie, arbo gerelateerde, fysieke en sociale veiligheid in de organisatie, bij de uitvoering en het publiek. We hebben een maatschappelijk cultureel doel en we houden daarom ook de nodige aandacht voor duurzaamheid en sociale aansluiting op de stad, de regio en landelijke spreiding goed in het vizier. Het bestuur doet een jaarlijkse zelfevaluatie, waaruit is gebleken dat er een verdere professionalisering wordt doorgevoerd vanaf 2024. Een algemeen directeur, de voormalig zakelijk directeur, zal de artistieke en executieve leiding monitoren en aansturen. Door de toegenomen verantwoordingslast, audits is deze ontwikkeling van de professionaliteit bij de voorgenomen groei in de ogen van het huidige bestuur en directie

noodzakelijk. Het bestuur werkt aan de overgang van bestuur naar raad van toezicht en wordt hierbij begeleid door Yvonne Twisk van House of Culture als cultural governance adviseur. Deze overgang ondersteunt de professionaliteit van de organisatie om de jaarlijkse evenementen optimaal voor te bereiden, uit te voeren en te verantwoorden zodat de continuïteit is gewaarborgd. We zien deze code als ondersteuning van de verantwoording, het toezicht en de bewust maatschappelijke doel van onze organisatie.

Vanaf 2025 is de nieuwe organisatie operationeel en kan Bosch Parade zich verder professionaliseren. Artistiek en zakelijk blijft gescheiden door te werken met een curator enerzijds en ondersteunende zakelijke organisatie anderzijds. Zakelijk zal het team daartoe worden uitgebreid. Tegelijkertijd kan er worden gewerkt aan het vervlechten van de jaarplanning zodat Bosch Parade ieder jaar een editie kan realiseren vanaf 2026.

FAIR PRACTICE CODE

De richtlijn kunstenaarshonoraria wordt gehanteerd voor een middelgrote organisatie. Afspraken met alle makers worden vastgelegd met heldere opdrachtverlening, waarbij we rekening houden met de veranderende regels voor zzp'ers. De vergoedingen van het team zijn gebaseerd op de richtlijn functie- en loongebouw presentatie-instellingen voor beeldende kunst. Voor (actieve) vrijwilligers en stagiairs zijn vergoedingen beschikbaar. Goed werkgeverschap wordt geboden met duidelijke fasering, heldere afspraken en inspirerende werkplaatsen. Onze Survival Guide, met alle praktische informatie opgelijnd in één document, is daar belangrijk onderdeel van. Wij vertalen deze code ook naar talentontwikkeling op alle niveaus, met talentontwikkelingsprogramma's voor onze community en onze makers, een educatieprogramma voor kinderen en doorgroeimogelijkheden binnen de organisatie.